

Gabriela Pěkníková:

VNÍMÁNÍ PROSTORU NOSITELI RŮZNÝCH KULTUR A JEHO ODRAZ V JEJICH JAZYCE

Posudek vedoucí diplomové práce

Cílem diplomové práce (DP) je vytvořit kognitivní obraz slova-pojmu prostor v češtině a v němčině a ukázat, jak je jejich konceptosféra strukturována. Diplomantka vychází z hypotézy kognitivní lingvistiky, že jazyk, kterým mluvíme, se podílí na obrazu světa, který si ve své mysli vytváříme, a že je hlavním nástrojem našeho poznání.

V I. kapitole (Kognitivní lingvistika) diplomantka shrnuje a interpretuje některé přístupy ke kognitivní lingvistice ve světě a vymezuje definičně několik základních pojmů kognitivní lingvistiky (např. tělesnost, somatická frazeologie, metafora, prototyp atd.). Správně konstatuje, že kognitivní zkoumání jazyka se prozatím nestalo významnějším proudem českých lingvistických zkoumání. Do hloubky prostudovala lingvistické teoretické prameny a uvědomila si, že možná v blízké budoucnosti v důsledku zkoumání kognitivní sémantiky dojde ke změně lexikografické praxe, která až dosud v naprosté většině případů ve slovníkových heslech nezachycovala konotace lexikálních jednotek.

Ve II. kapitole (Slovo-pojem PROSTOR v českém jazykovém obrazu světa) a ve III. kapitole (Slovo-pojem DER RAUM v německém obrazu světa) používá při kognitivní analýze stejný postup zkoumání, který jasně formuluje. Také v obou případech vyjmenovává zdroje svého výzkumu. Jsou to především slovníky, textové korpusy příslušných jazyků, internetové vyhledávače a pro češtinu i jazykové povědomí diplomantky jako rodilého mluvčího. Rozsáhlý slovník asociací, který by mohl být také jedním ze zdrojů pro kognitivní analýzu, pro češtinu bohužel chybí. Diplomantka neopomenula žádnou složku kognitivní analýzy slova-pojmu: gramatické vlastnosti, etymologie, odvozená slova, synonyma, antonyma, vymezení tematických oblastí užití, výskyt ve frazeologických obratech, možné konotace, význam slova-pojmu v českém/německém kulturním prostředí. Všechny části jsou zpracovány výborně, jsou provázeny hojnými příklady. V samostatné podkapitole je analyzována metaforicko-metonymická konceptualizace těchto dvou slov-pojmů. Přináší mnoho zcela nových a velmi zajímavých poznatků hodných publikace. V závěru II. kapitoly na základě svých výzkumů navrhuje slovníkovou stať lexému *prostor* pro neexistující kognitivní slovník češtiny. Žádný lexikograf dosud neuvažoval o tom jak ve slovníkové stati zpřístupnit informace o konceptualizaci jedné pojmové oblasti pomocí jiné pojmové oblasti. Proto také diplomantka tyto informace do slovníkové stati nezařazuje.

Ve IV. kapitole porovnává diplomantka na základě získaných výsledků, nakolik je v jazykovém obrazu světa rodilého českého mluvčího a v jazykovém obrazu světa německého rodilého mluvčího slovo-pojem PROSTOR a slovo-pojem DER RAUM identické a nakolik rozdílné. Dochází k závěru, že kategoriální rysy a významová struktura těchto dvou slov-pojmů je téměř totožná, odchylky jsou drobné.

V kapitole věnované využití kognitivní analýzy ve výuce mateřského a také cizího jazyka nabízí několik zajímavých aktivit, které je možné provádět při výuce českého jazyka s žáky středních škol.

Diplomantka má zažité poznatky z kognitivní lingvistiky a dokázala je výborně aplikovat na kognitivní analýzu. Vyjadřuje se velmi kultivovaně, text je přehledně strukturován. Domnívám se, že tato DP by mohla být východiskem pro práci rigorózní.

Doporučuji DP Gabriely Pěkníkové k obhajobě.

Praha 30. prosince 2005

Učitel slovníkové stať: ughorai